

ALBIRAMENT DE CETACIS EN AIGÜES DE LES ILLES BALEARS EL 2016

María José VERA VILLALONGA *

RESUM.- *Albiration de cetacis en aigües de les Illes Balears el 2016.* Es presenten per primera vegada a l'AOB els albiramaments de cetacis en aigües de les Balears. De 9 cetacis que se poden veure a les illes es presenten dades de 7 espècies: Dofí mular *Tursiops truncatus*, Dofí comú *Delphinus delphis*, Dofí llistat *Stenella coeruleoalba*, Cap d'olla gris *Grampus griseus*, Catxalot *Physeter macrocephalus*, Zifio de Cuvier *Ziphius cavirostris*, i Orca *Orcinus orca*.

SUMMARY.- *Sightings of cetaceans in Balearic waters in 2016.* For the first time in the AOB, sightings of cetaceans in Balearic waters are presented. Of the 9 cetaceans that can be observed, data of 7 species is presented: Bottle-nosed dolphin *Tursiops truncatus*, Short-beaked common dolphin *Delphinus delphis*, Striped dolphin *Stenella coeruleoalba*, Risso's dolphin *Grampus griseus*, Sperm whale *Physeter macrocephalus*, Cuvier's beaked whale *Ziphius cavirostris*, and Killer whale *Orcinus orca*.

* mariajose1119@hotmail.com

A continuació es fa un recull de dades d'observació de cetacis en aigües de les Balears durant 2016. La majoria de les trobades són accidentals, obtingudes des de la costa o per observadors particulars durant el seguiment que realitza el GOB en el seu projecte "Red de observación de Aves y Mamíferos marinos" (RAMM). S'inclouen també el número d'avaraments, cedits pel Centre de Recuperació de Fauna Marina de Palmaaquarium (CRFM).

Sense la pretensió que sigui un estudi científic, ja que no s'ha protocol·litzat la recollida de dades i tampoc s'ha fet de forma continua, es vol mostrar la presència d'aquests mamífers en les nostres

aigües. Amb l'objectiu de fomentar la conservació d'aquests animals es posarà en marxa la recollida de dades de manera sistemàtica. La RAMM és una xarxa d'observació d'aus i mamífers marins que té com a objectiu coordinar els estudis per al coneixement i per a la conservació de les espècies d'aus i de mamífers marins al llarg de les costes espanyoles i portugueses. Per a l'AOB de 2017 ja s'ha posat en marxa la recopilació de dades estandarditzada amb la participació de diverses entitats com MarCabre­ra o PAAQ.

En les aigües marítimes sot­meses a la jurisdicció espanyola, viuen vint-i-set espècies de cetacis, de les quals més de la meitat estan

amenaçades. A l'actualitat, l'observació de cetacis en el seu medi natural constitueix una activitat turística, econòmica, científica i recreativa d'excepcional importància. Per això es fa necessària una normativa bàsica que reguli una conducta adequada i respectuosa amb aquests animals: el Reial Decret 1727/2007, de 21 de desembre, pel qual s'estableixen les mesures de protecció dels cetacis. (<https://www.boe.es/boe/dias/2008/01/12/pdfs/A02292-02296.pdf>). Vegeu l'annex I.

La recopilació de dades per a l'AOB s'ha fet seguint aquesta normativa, que té com a objecte establir les mesures de protecció dels cetacis per a contribuir a garantir-ne la supervivència i l'estat de conservació favorable.

PRESENTACIÓ DE REGISTRES

A les Balears es poden observar 9 espècies de cetacis, són les següents:

<u>Nom popular</u>	<u>Nom científic</u>
Dofí mular	<i>Tursiops truncatus</i>
Dofí comú	<i>Delphinus delphis</i>
Dofí llistat	<i>Stenella coeruleoalba</i>
Cap d'olla gris	<i>Grampus griseus</i>
Cap d'olla comú	<i>Globicephala melas</i>
Catxalot	<i>Physeter macrocephalus</i>
Zifio de Cuvier	<i>Ziphius cavirostris</i>
Orca	<i>Orcinus orca</i>
Rorcual comú	<i>Baleanoptera physalis</i>

Llocs i dates en què s'han fet albiraments el 2016:

Portocolom: badia; a 10,5 milles nàutiques de la costa; far.

Punt RAMM, 3:00 hores els dies 9-I, 6-II, 5-III, 2-IV, 7-V, 4-VI,

2-VII, 6-VIII, 3-IX, 1-X, 5-XI, 3-XII.

Cala Figuera: punt RAMM, 3:00 hores els dies 9-I, 6-II, 5-III, 2-IV, 7-V, 4-VI, 2-VII, 6-VIII, 3-IX, 1-X, 5-XI, 3-XII.

Cap de ses Salines: punt RAMM, 3:00 hores els dies 9-I, 6-II, 5-III, 2-IV, 4-VI, 2-VII, 6-VIII, 3-IX, 1-X, 5-XI, 3-XII.

Parc Nacional de Cabrera

De cada espècie se presenten el registres amb els següents punts:

— Nom popular seguit del nom científic.

— Estatus amb el qual es coneix a les Illes Balears

— Els albiraments s'ordenen per illa; localitat; nombre de cetacis; edat i sexe, adults i joves, si es coneixen; també si es disposa de fotografies, vídeo o gravació; data/es; observador/s, en general no més de quatre.

Per l'estatus a les Balears, s'empren els següents conceptes:

Resident: espècie que hi és present tot l'any

Sedentari: individu que roman tot l'any en el mateix lloc.

Ocasional: espècie que pot aparèixer de tant en tant.

En les espècies en què la població ha pogut ser quantificada, s'indiquen a més el següents paràmetres:

Abundant: 1 animal/3 km²

Moderat: 1 animal/5 km²

Escàs: 1 animal/8 km²

Rar: 1 animal/ 100 km²

AVARAMENTS

Els avaraments són una font important d'informació. Aquestes dades permeten veure que la biodiversitat d'espècies és major de la que es pot observar. Es presenten els 37 avaraments de cetacis a les Illes Balears durant el 2016, en què es varen identificar quatre espècies: Dofí llistat *Stenella coeruleoalba*, Dofí comú *Delphinus delphis*, Dofí mular *Tursiops truncatus*, Cap

d'olla gris *Grampus griseus*, i un cetaci sense identificar.

La localització dels avaraments a les costes de les Illes Balears es presenta marcada sobre la costa de cada illa (vegeu-ne els mapes 1 i 2). Cada punt blau és un exemplar trobat.

Respecte al tant per cent d'avaraments per illes Balears, destaca Mallorca amb el 67.56 %. Menorca, Eivissa i Formentera representen el 10.81 % cadascuna.

LLISTA SISTEMÀTICA D'ALBIRAMENTS

Dofí mular*Tursiops truncatus*

Estatus: Resident, sedentari moderat. Present en tota la línia de costa del Mediterrani. Major presència en la plataforma continental de les Balears.

Mallorca: Portocolom, Felanitx, 1 ex. a la badia el 4 de setembre de 2016, hi ha foto (Mabel Gutiérrez).

Dofí mular *Tursiops truncatus* (Bottle-nosed dolphin). Portocolom, Mallorca, 4 de setembre de 2016. Autor: Mabel Gutiérrez.

Portocolom, màxims mensuals 2016 (RAMM).

Cap de Cala Figuera, Calvià, màxims mensuals 2016 (RAMM).

Cap de ses Salines, Santanyí, màxims mensuals 2016 (RAMM).

8 exemplars avarats durant el 2016 (CRFM).

Cabrera: 1 ex. el 25 d'agost de 2016 (María José Vera).

Eivissa: 1 exemplar avarat durant el 2016 (CRFM).

Formentera: 1 exemplar avarat durant el 2016 (CRFM).

2016	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Portocolom	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
RAMM Portocolom	-	-	18	3	-	1	-	3	4	3	3	9
RAMM Cala Figuera	-	-	-	4	2	1	3	2	-	-	2	3
RAMM Cap ses Salines	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-
Avarats Mallorca	1	1	-	-	-	1	1	1	1	1	-	1
Cabrera	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Avarats Eivissa	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Avarats Formentera	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-

Dofí comú

Delphinus delphis

Status: Sedentari escàs.

Mallorca: 1 exemplar avarat durant el 2016 (CRFM).

2016	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Avarats Mallorca	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Dofí llistat

Stenella coeruleoaba

Status: Sedentari abundant. En el Mediterrani és el cetaci més abundant, tant en la conca oriental com en l'occidental. Molt abundant a la zona nord de les Balears.

Mallorca: Portocolom, Felanitx, observant nonetes va aparèixer a 10,5 milles nàutiques de la costa, un grup de 6 ex., el 4 de setembre de 2016, hi ha foto (Maties Rebassa, Mabel Gutiérrez, Juan J. Bazán, Josep Manchado, Carlos López-Jurado, Iñaki Aicart).

11 exemplars avarats durant el 2016 (CRFM).

Menorca: 4 exemplars avarats durant el 2016 (CRFM).

Eivissa: 3 exemplars avarats durant el 2016 (CRFM).

Formentera: 2 exemplars avarats durant el 2016 (CRFM).

2016	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Portocolom	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-
Avarats Mallorca	1	3	-	-	-	1	-	1	2	1	-	2
Avarats Menorca	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Avarats Eivissa	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Avarats Formentera	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Dofí llistat *Stenella coeruleoalba* (Striped dolphin). A 10,5 mn de Portocolom, Mallorca, 4 de setembre de 2016. Autor: Maties Rebassa.

Cap d'olla gris *Grampus griseus* (Risso's dolphin). Parc Nacional de Cabrera. 9 d'agost de 2013. Autor: María José Vera.

Cap d'olla gris *Grampus griseus*

Estatus: Sedentari escàs.

Mallorca: 1 exemplar avarat durant el 2016 (CRFM).

2006	<u>I</u>	<u>II</u>	<u>III</u>	<u>IV</u>	<u>V</u>	<u>VI</u>	<u>VII</u>	<u>VIII</u>	<u>IX</u>	<u>X</u>	<u>XI</u>	<u>XII</u>
Avarats Mallorca	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-

Cabrera: 1 ex. el 9 d'agost de 2013, hi ha foto, on es poden veure les marques a la seva pell. Aquestes marques se les fan ells mateixos amb les dents durant les interaccions de socialització (María José Vera).

Cap d'olla comú *Globicephala melas*

Estatus: Sedentari rar

Cap registre rebut el 2016.

Catxalot *Physeter macrocephalus*

Status: Sedentari moderat.

Cap registre rebut el 2016.

Cabrera: 1 ex. el 8 d'agost de 2014, hi ha fotos (María José Vera, Manuel S. García).

Catxalot *Physeter macrocephalus* (Sperm whale). Parc Nacional de Cabrera.
8 d'agost de 2014. Autor: María José Vera.

Catxalot *Physeter macrocephalus* (Sperm whale). Parc Nacional de Cabrera.
8 d'agost de 2014. Autor: Manuel S. García.

Zifio de Cuvier *Ziphius cavirostris*

Status: Sedentari moderat.

Cap registre rebut el 2016.

Menorca: 1 ex. el 5 d'agost de 2014, hi ha foto. La seva observació no és fàcil ja que és un animal que passa molt de temps en profunditat. De fet, té el rècord d'immersió entre els cetacis, pot aguantar 2 hores i 17 minuts sense sortir a respirar i a una profunditat de 2.992 metres (María José Vera).

Orca *Orcinus orca*

Estatus: Ocasional. Els albiraments d'aquesta espècie estan repartits per tota la conca del Mediterrani.

Mallorca: Far de Portocolom, Felanitx, un grup de 3 ex., l'11 de gener de 2016 (Mabel Gutiérrez).

2016	<u>I</u>	<u>II</u>	<u>III</u>	<u>IV</u>	<u>V</u>	<u>VI</u>	<u>VII</u>	<u>VIII</u>	<u>IX</u>	<u>X</u>	<u>XI</u>	<u>XII</u>
Far Portocolom	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Rorcual comú *Baleanoptera physalis*

Estatus: Sedentari moderat

Cap registre rebut el 2016.

Zifio de Cuvier *Ziphius cavirostris* (Cuvier's beaked whale). Menorca.
5 d'agost de 2014. Autor: María José Vera.

Llistat dels col·laboradors als diferents punt RAMM:

Portocolom: Pere Vicens, Mabel Gutiérrez, Mica Palmer, Xesca Riera, Pedro Van der Knoop, Andreu Guardiola, Maria José Vera, Manuel García, Amaya Caperochipi, Elisa Miquel, Malena Serra, Xavier Egurrola, Ekaitz Egurrola, Jaume García-Delgado, i Daniel Hinckley.

Cap de ses Salines: Lupe Suárez, Xavier Mas, Rafel Mas, Maties Rebassa, Sylvia Forster, Berenice, Julio Cantos, Ester Lluzar, Ernesto Nicola, Xavier Gassó, i Carlos López-Jurado.

Cap de cala Figuera: Miguel McMinn, Biel Sevilla, Maria Martín, Toni Fontanet, Max Radford, Guillem Pons, i Nacho Barcia.

BIBLIOGRAFIA

ALEX AGUILAR VILA, JAUME FORCADA I NOGUÉS, ASSUMPCIÓ BORRELL I THIÓ, LAURA SILVANI HURTADO, ESTEVE GRAU GIMENEZ, J. MANEL GAZO PÉREZ, NURIA CALZADA LOMBANA, TERESA PASTOR RAMOS, ENRIC BADOSA MALAGELADA, ANNA ARDERIU BOFILL, ROSER SAMARANCH MARTÍ. 1995. *Inventario de cetáceos mediterráneos ibéricos: status y problemas de conservación*. Universitat de Barcelona, Facultat de Biologia, Departament de Biologia Animal.

GUIES

HANORAM SHIRIHAI AND BRETT JARRE. 2006. Whales, Dolphins and other marine Mammals of the world.

MARK CARDWARDINE. 2004. Ballenas, delfines y marsopas. Ed. OMEGA.

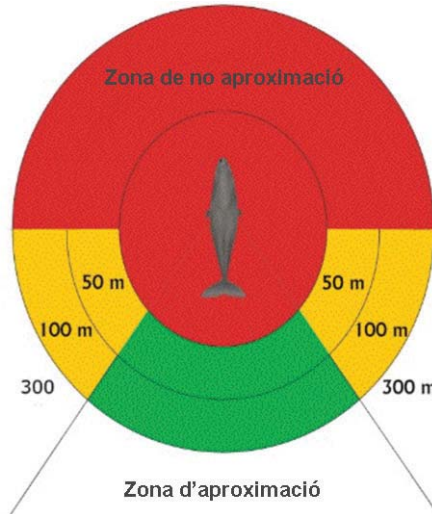
TREVOR DAY. 2008. Guía para observar ballenas, delfines y marsopas en su hábitat. Ed. BLUME.

Mapa 1 i 2. Localització dels avaraments de cetacis a les costes de les Illes Balears durant 2016. Cada punt blau és un exemplar trobat.
Maps 1 and 2. Sighting locations off the Balearic coast during 2016. Each blue dot represents an individual.

ANNEX I

Distàncies que s'han de mantenir des d'una embarcació per fer un albirament de cetacis correcte segons el Reial Decret 1727/2007, de 21 de desembre.

- 50 metres - Límit d'aproximació als cetacis
- 100 metres - Límit d'aproximació quan hi ha cries
- 300 metres - Límit d'aproximació a dofins quan hi ha tres vaixells o més
- 500 metres - Límit d'aproximació a balenes quan hi ha tres vaixells o més